

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Педагогічний факультет
Кафедра початкової та дошкільної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Н.В. Михальченко

« 30 » серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ

Ступінь магістра

Для всіх спеціальностей

Миколаїв – 2023

Розробник: Тимченко Алла Анатоліївна, старший викладач кафедри початкової та дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти

Протокол № 1 від «29» серпня, 2023 р.

Завідувач кафедри (Якименко С.І.)
«29» серпня, 2023 р.

Анотація (українською мовою)
Ключові слова (українською мовою)

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Педагогічна деонтологія» має на меті сформувати в майбутніх учителів моральні цінності педагогічної професії через засвоєння її нормативних засад, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі.

Завданням вивчення дисципліни «Педагогічна деонтологія» є розкриття соціальної та виховної значущості дотримання вчителем норм педагогічної етики у професійній діяльності; ознайомлення майбутнього вчителя з принципами, нормами і правилами професійно-педагогічної поведінки і чітке їх засвоєння; формування моральних цінностей вчительської професії та відповідних якостей педагога; розвиток у майбутніх учителів етичної культури на рефлексивній основі, спонукання їх до самоаналізу своїх вчинків; визначення типових помилок педагогічної поведінки, пов'язаних із порушенням норм педагогічної моралі; розкриття особливостей етичної поведінки вчителя при розв'язанні складних педагогічних ситуацій: розробка алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії.

Ключові слова: педагогічна деонтологія, педагогічна етика вчителя, моральні норми професійної діяльності.

Анотація (англійською мовою)
Ключові слова (англійською мовою)

The study program of the selective educational discipline "Pedagogical Deontology" aims to form the moral values of the teaching profession in future teachers through the assimilation of its normative principles, development and self-development of professional ethical culture on a reflective basis.

The task of studying the discipline "Pedagogical deontology" is to reveal the social and educational significance of the teacher's observance of the norms of pedagogical ethics in professional activity; familiarization of the future teacher with the principles, norms and rules of professional and pedagogical behavior and their clear assimilation; formation of moral values of the teaching profession and corresponding qualities of a teacher; development of future teachers' ethical culture on a reflective basis, encouraging them to introspect their actions; identification of typical errors of pedagogical behavior associated with violation of norms of pedagogical morality; revealing the peculiarities of the teacher's ethical behavior when solving difficult pedagogical situations: developing an algorithm for individual pedagogical interaction.

Keywords: pedagogical deontology, teacher's pedagogical ethics, moral standards of professional activity.

1. Опис навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – стаття	Спеціальність: Усі спеціальності	Семестр	
Загальна кількість годин – 120		1-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 40 самостійної роботи студента – 80	Ступінь: магістра	Лекції	
		10 год.	
		Практичні, семінарські	
		30 год.	
		Лабораторні	
		-	-
http://moodle.mdu.edu.ua/my/		Самостійна робота	
		80 год.	
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 40 год. – аудиторні заняття, 80 год. – самостійна робота (33%/67%).

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>заочна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – стаття	Спеціальність: Усі спеціальності	Семестр	
Загальна кількість годин – 120		1-й	
http://moodle.mdu.edu.ua/my/	Ступінь: магістра	Лекції	
		6 год.	
		Практичні, семінарські	
		8 год.	
		Самостійна робота	
		106 год.	
		Вид контролю: залік	

Мова навчання – українська

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для заочної форми навчання – 14 год. – аудиторні заняття, 106 год. – самостійна робота (10%/90%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Метою викладання вибіркової навчальної дисципліни «Педагогічна деонтологія» є формування в майбутніх учителів моральних цінностей педагогічної професії через засвоєння її нормативних засад, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі.

Завданням вивчення дисципліни «Педагогічна деонтологія» є розкриття соціальної та виховної значущості дотримання вчителем норм педагогічної етики у професійній діяльності; ознайомлення майбутнього вчителя з принципами, нормами і правилами професійно-педагогічної поведінки і чітке їх засвоєння; формування моральних цінностей вчительської професії та відповідних якостей педагога; розвиток у майбутніх учителів етичної культури на рефлексивній основі, спонукання їх до самоаналізу своїх вчинків; визначення типових помилок педагогічної поведінки, пов'язаних із порушенням норм педагогічної моралі; розкриття особливостей етичної поведінки вчителя при розв'язанні складних педагогічних ситуацій: розробка алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії.

Передумови для вивчення дисципліни:

Навчальна дисципліна складається з 4-х кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Навички креативного мислення, набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі початкової освіти

ПРН 2. Уміння до імплементації законодавчих та нормативно-правових актів у галузі початкової та вищої освіти

ПРН 7. Уміння приймати управлінські рішення у галузі початкової освіти

ПРН 9. Уміння аналізувати знання про сферу освіти, сутність, зміст і структуру освітніх процесів, володіти системою знань про історію та сучасні тенденції розвитку педагогічних концепцій і предметних методик

ПРН 11. Уміння здійснювати самостійно-пошукову роботу; користуватися сучасними методами навчання, як складовою психолого-педагогічної компетентності викладача початкової школи.

ПРН 13. Уміння переносити знання у власний педагогічний досвід; критично аналізувати різні педагогічні теорії навчання та виховання, давати самостійну оцінку різноманітним явищам педагогічної теорії і практики.

ПРН 14. Уміння застосовувати у практичній діяльності знання із нових педагогічних технологій, використовувати елементи інноваційних методик під час викладання дисциплін початкової ланки освіти.

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Загальнонавчальна. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти тощо.

ЗК 2. Інформаційно-аналітична. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК 3. Дослідницько-праксеологічна. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, зокрема, в процесі професійно-педагогічної діяльності. Здатність приймати обґрунтовані рішення, працювати автономно

ЗК-4. Комунікативна. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних

програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами. Уміння володіти різновидами стилів мовленнєвого спілкування в ситуаціях запобігання та врегулювання конфліктів.

ЗК 7. Міжособистісної взаємодії. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії; зокрема, здатність успішно взаємодіяти з керівництвом, колегами, учнями та їхніми батьками; володіння алгоритмами конструктивного вирішення педагогічних конфліктів. Здатність працювати в команді, здатність до співпраці, групової та кооперативної діяльності. Здатність бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

ЗК-9. Інформаційно-комунікаційна. Здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів й у повсякденному житті.

II. Фахові:

ФК 1. Дослідницька. Здатність використовувати форми, методи, технології та враховувати принципи науково-педагогічних досліджень, виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток педагогічних процесів у системі початкової та вищої освіти, а також підвищення професійної майстерності викладача, вчителя.

ФК 2. Проектувальна. Здатність і готовність проектувати та застосовувати сучасні педагогічні технології з метою забезпечення оптимальних умов пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку, студентів ЗВО, аналізувати та оцінювати різноманітні психолого-педагогічні, методичні фактори, передбачати можливі наслідки їх застосування.

ФК 3. Організаційна. Здатність організувати навчально-пізнавальну, виховну діяльність молодших школярів та студентів, організації їх самостійної, пошукової роботи, участь у роботі кафедри, в організації та проведенні семінарів, конференцій, педагогічних читань, виставок, конкурсів, у розробленні навчально-методичних матеріалів щодо покращення якості роботи та професійної майстерності.

ФК 4. Предметна. Здатність і готовність застосовувати сучасні методи, технології, прийоми, засоби навчання і виховання у сфері освіти, спираючись на знання з дисциплін психолого-педагогічного циклу і методик навчання. **ФК 6.** Здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації.

ФК.6. Інформаційна. Здатність і готовність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, опрацьовувати різні види інформації.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Кредит 1. Педагогічна деонтологія як наука про норми професійної діяльності вчителя.

Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя.

Тема 2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.

Кредит 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя.

Тема 3. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології.

Тема 4. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя

Тема 5. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя.

Кредит 3. Педагогічна етика як детермінанта соціально-психологічного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу

Тема 6. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини.

Тема 7. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності).

Тема 8. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях

Кредит 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики.

Тема 9. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії.

Тема 10. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя.

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Педагогічна деонтологія як наука про норми професійної діяльності вчителя.

Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя.

Характеристика і генезис розвитку поняття «педагогічна деонтологія». Цілі та завдання педагогічної деонтології як науки про професійну поведінку вчителя. Об'єкт і предмет педагогічної деонтології (дослідження сукупності формалізованих і неформалізованих норм професійної поведінки та діяльності вчителя). Вимоги до професійної поведінки сучасного вчителя та їх еволюція в процесі історичного розвитку суспільства й школи. Особливості нормативно-рольових функцій педагогічної професії. Специфіка педагогічної діяльності (з урахуванням предметної спеціалізації). Проблеми морального розвитку особистості у працях Л. Колберга та Е. Фрома.

Тема 2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.

Етико-філософські передумови: «мораль як ціннісно-імперативна форма регуляції суспільних відносин і поведінки людини на основі глибоко особистої, суб'єктивної, безкорисливої мотивації, що ґрунтується на повазі до моральних цінностей і обов'язку; право як форма регулювання поведінки людини і суспільних відносин. Соціально-історичні передумови полягають у тому, що в парадигмі різних суспільно-економічних формацій виникало й існує на сьогодні протиріччя між вимогами, що висувуються до особистості вчителя, і реальним їх виконанням. Соціально-психологічні передумови полягають у необхідності здійснення санації спілкування педагога з вихованцями, тобто дотримання психогігієни спілкування й соціального контролю над його діями і вчинками

Кредит 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя.

Тема 3. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології.

Моральна поведінка як «поведінка, зумовлена моральними нормами і принципами, що регулює стосунки людей у певному суспільстві. Співвідношення об'єктивності моральної норми і внутрішньої суб'єктивної оцінки. Усвідомлення педагогом соціальнокультурної сутності моральних норм. Нормативний компонент містить знання норм педагогічної деонтології та вміння використовувати їх у професійній діяльності. Для загального регулювання педагогічної діяльності у моральній площині існує певна диференціація моральних норм: норми-заборони, норми-рамки, норми-зразки. Норми-заборони – обмежують деякі моральні прояви і не дозволяють учителю принижувати гідність учня, ставитися до нього лише як до об'єкта виховання, зневажати людську гідність. Норми-рамки, на відміну від норм-заборон, які виконують примусову функцію стосовно дій вчителя, визначають межі допустимої вільної його діяльності, виконують спонукальну функцію обов'язку. Переважно вони містяться в нормативних документах. Норми-зразки – ідеалізація майбутньої поведінки для її практичного втілення. Ці норми відображають систему уявлень про найвищі людські якості моральної поведінки. Досягнення такої регуляції моральної поведінки у педагогічній практиці є виявом найвищого професіоналізму вчителя, еталоном його моральних обов'язків перед суспільством. Розуміння нормативних вимог, усвідомлення професійних норм.

Тема 4. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя

Педагогічна етика як галузь професійної етики. Зміст та функції педагогічної етики як системи моральних вимог до особистості вчителя. Взаємозв'язок педагогічної етики з поняттями «мораль», «духовність», «педагогічна культура». Феномен педагогічної етики. Філософські основи педагогічної етики. «Золоте» правило моралі. Педагогічний потенціал

релігійних цінностей і заповідей. Генезис розвитку етико-педагогічних ідей у працях вітчизняних та зарубіжних учених. Етичні погляди педагогів-гуманістів: Я. Корчака, К. Ушинського, В. Сухомлинського, С. Русової та ін. Основні категорії педагогічної етики: любов до дітей, повага до їх гідності, педагогічна справедливість, педагогічний обов'язок, професійна честь і совість, педагогічний авторитет тощо. Характеристика принципів педагогічної етики. Поняття «педагогічний такт» і його значення в діяльності вчителя. Педагогічна толерантність.

Тема 5. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя.

Педагогічні табу. Професійні норми як історично встановлені стандарти професійної поведінки й діяльності. Гуманізм як нормативна основа педагогічної професії. Загальні, часткові та рамкові норми, норми-ідеали. Структура рамкових норм: норми-заборони, норми-права, норми-обов'язки. Конкретно-історичний характер розвитку норм професійної поведінки вчителя. Зміст основних нормативних вимог до вчителя та їх характеристика: любов до дітей, повага до людської гідності, відповідальність, чесність, толерантність тощо. Аналіз чинних кодексів професійної етики вчителя в Україні та за її межами: позитивні й негативні аспекти. В. Сухомлинський про 10 педагогічних табу. Їх характеристика.

Кредит 3. Педагогічна етика як детермінанта соціально-психологічного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу

Тема 6. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини.

Закріплення формалізованих норм професійної поведінки вчителя в основних нормативно-правових документах, що регламентують діяльність сфери освіти: «Закон про освіту» (1996), закони прямої дії «Про загальну середню освіту» (1999), «Про дошкільну освіту» (2001), «Про позашкільну освіту» (2000) тощо. Захист прав дитини в Україні. Нормативно-правові документи про права дитини і місце педагогічної етики вчителя у їх виконанні. Декларація прав дитини (1959 р.) і Конвенція ООН про права дитини (1989 р.) як нормативно-правова основа життєдіяльності школяра. Основні права дитини: виживання, розвиток, повага гідності особистості, захист, забезпечення активної участі в суспільному житті, створення належних умов для навчання й виховання тощо. Юридична відповідальність педагога за дії, що суперечать нормам професійної етики. Міра правової відповідальності.

Тема 7. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності). Характеристика основних сфер діяльності вчителя (діти, їх батьки, педагогічна діяльність, власне «Я», колеги й адміністрація) та етико-нормативні особливості його поведінки. Педагогічна етика вчителя в контексті вікових і психологічних особливостей школярів. Цінності і мотиви педагогічної діяльності, їх вплив на формування етичної центрації педагогічної дії. Особливості сприйняття учня з позиції «він інший», «він маленька особистість, що розвивається», «ми взаємодіємо як рівні» тощо. Зміст педагогічної етики у процесі реалізації основних навчально-виховних завдань. Етикет у професійній культурі вчителя, його основні норми і принципи.

Тема 8. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях

Педагогічна ситуація і педагогічна задача. Моральні конфлікти: типові причини виникнення та способи їх подолання. Характеристика основних суперечностей, що виникають у навчально-виховному процесі. Етичні засади розв'язання педагогічних задач. Моральна оцінка як орієнтир учителя для вибору професійної поведінки та дій у складних педагогічних ситуаціях. Вимогливість і чуйність – основа етичного підходу до учня. Особливості монологічного й діалогічного спілкування вчителя з учнями. Виявлення вчителем несприятливих чинників і негативних наслідків помилкових, афектних дій у педагогічній діяльності. Характеристика ускладнень вчителя при розв'язанні моральних дилем. Класифікація типових помилок етико-педагогічної поведінки молодих учителів.

Самоаналіз, самооцінка й рефлексія як психологічні основи розвитку педагогічної етики вчителя. Корекційна програма діяльності вчителя щодо створення емоційного настрою у навчальному процесі та регуляції власної поведінки на уроках.

Кредит 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики.

Тема 9. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії.

Прийоми індивідуальної педагогічної дії (творення і гальмування) та їх характеристика. Дотримання вчителем принципів педагогічної етики – важлива передумова використання прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії. Алгоритм відбору прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії як основа етичного впливу вчителя на учня. Вибір тактики поведінки в ситуаціях морального вибору відповідно до основних принципів педагогічної етики. Використання педагогічних засобів при розв'язанні різноманітних ситуацій шкільного життя: порушення дисципліни на уроці, перерви; ворогуючі стосунки між однолітками; байдуже ставлення до справ колективу тощо. Емоційно-вольове регулювання вчителем свого психічного стану та дій. Діагностичні методики щодо оцінки ефективності педагогічної взаємодії вчителя.

Тема 10. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя.

Пріоритетні стратегії етичного самовдосконалення. Рефлексивний аналіз учителем своєї діяльності як спосіб самодіагностики. Роль емоцій і почуттів у діяльності вчителя та їх коригування. Умови оволодіння педагогічним тактом. Використання тестових методик з метою виявлення рівнів моральної культури педагогів. Шляхи й форми професійно-етичного самовдосконалення вчителя.

3. Структура навчальної дисципліни Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин			
	усь го	у тому числі		
		л	пр	сп
Кредит 1. Педагогічна деонтологія як наука про норми професійної діяльності вчителя				
Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя	14	2	4	8
Тема 2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.	16		2	14
Усього годин	30	2	6	22
Кредит 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя				
Тема 3. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології	10	2	4	4
Тема 4. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	10		2	8
Тема 5. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя	10	2	4	4
Усього годин	30	4	10	16
Кредит 3. Педагогічна етика як детермінанта соціально-психологічного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу				
Тема 6. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини	10	2	2	6
Тема 7. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності)	10		4	6

Тема 8. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях	10		4	6
Усього годин	30	2	10	18
Кредит 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики				
Тема 9. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії	16	2	2	12
Тема 10. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя	14		2	12
Усього годин	30	2	4	24
Усього годин	120	10	30	80

Заочна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин			
	усьо го	у тому числі		
		л	пр	ср
Кредит 1. Педагогічна деонтологія як наука про норми професійної діяльності вчителя				
Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя	14	2		12
Тема 2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.	16		2	14
Усього годин	30	2	2	26
Кредит 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя				
Тема 3. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології	10	2		8
Тема 4. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	10		2	8
Тема 5. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя	10			10
Усього годин	30	2	2	26
Кредит 3. Педагогічна етика як детермінанта соціально-психологічного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу				
Тема 6. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини	10	2		8
Тема 7. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності)	10		2	8
Тема 8. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях	10			10
Усього годин	30	2	2	26
Кредит 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики				
Тема 9. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії	16		2	14
Тема 10. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя	14			14
Усього годин	30		2	28
Усього годин	120	6	8	106

**4. Теми лекційних занять
Денна форма навчання**

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
Кредит 1. Педагогічна деонтологія як наука про норми професійної діяльності вчителя		
1	Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя	2
2	Тема 2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.	
Кредит 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя		
3	Тема 3. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології	2
4	Тема 4. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	
5	Тема 5. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя	2
Кредит 3. Педагогічна етика як детермінанта соціально-психологічного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу		
6	Тема 6. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини	2
7	Тема 7. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності)	
8	Тема 8. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях	
Кредит 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики		
9	Тема 9. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії	2
10	Тема 10. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя	
	Разом	10

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
Кредит 1. Педагогічна деонтологія як наука про норми професійної діяльності вчителя		
1	Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя	2
2	Тема 2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.	
Кредит 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя		
3	Тема 3. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології	2
4	Тема 4. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	
5	Тема 5. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя	
Кредит 3. Педагогічна етика як детермінанта соціально-психологічного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу		
6	Тема 6. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини	2
7	Тема 7. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності)	
8	Тема 8. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях	
Кредит 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики		
9	Тема 9. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії	
10	Тема 10. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя	
	Разом	6

5. Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
Кредит 1. Педагогічна деонтологія як наука про норми професійної діяльності вчителя		
1	Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя	4
2	Тема 2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.	2
Кредит 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя		
3	Тема 3. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології	4
4	Тема 4. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	2
5	Тема 5. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя	4
Кредит 3. Педагогічна етика як детермінанта соціально-психологічного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу		
6	Тема 6. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини	2
7	Тема 7. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності)	4
8	Тема 8. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях	4
Кредит 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики		
9	Тема 9. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії	2
10	Тема 10. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя	2
Разом		30

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
Кредит 1. Педагогічна деонтологія як наука про норми професійної діяльності вчителя		
1	Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя	
2	Тема 2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.	2
Кредит 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя		
3	Тема 3. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології	
4	Тема 4. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	2
5	Тема 5. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя	
Кредит 3. Педагогічна етика як детермінанта соціально-психологічного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу		
6	Тема 6. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини	
7	Тема 7. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності)	2
8	Тема 8. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях	
Кредит 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики		
9	Тема 9. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії	2
10	Тема 10. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя	
Разом		8

6. Лабораторні заняття – не передбачено

7. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
Кредит 1. Педагогічна деонтологія як наука про норми професійної діяльності вчителя		
1	Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя	8
2	Тема 2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.	14
Кредит 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя		
3	Тема 3. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології	4
4	Тема 4. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	8
5	Тема 5. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя	4
Кредит 3. Педагогічна етика як детермінанта соціально-психологічного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу		
6	Тема 6. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини	6
7	Тема 7. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності)	6
8	Тема 8. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях	6
Кредит 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики		
9	Тема 9. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії	12
10	Тема 10. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя	12
	Разом	80

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
Кредит 1. Педагогічна деонтологія як наука про норми професійної діяльності вчителя		
1	Тема 1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя	12
2	Тема 2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.	14
Кредит 2. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя		
3	Тема 3. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології	8
4	Тема 4. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	8
5	Тема 5. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя	10
Кредит 3. Педагогічна етика як детермінанта соціально-психологічного розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу		
6	Тема 6. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини	8
7	Тема 7. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно-суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності)	8
8	Тема 8. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях	10
Кредит 4. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики		
9	Тема 9. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії	14
10	Тема 10. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя	14
	Разом	106

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Підготувати статтю за однією з тем:

1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя.
2. Шляхи формування та основи педагогічної деонтології.
3. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя.
4. Поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології.
5. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя
6. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя.
7. Роль педагогічної етики вчителя у реалізації основних прав і свобод дитини.
8. Особливості професійної етики вчителя у різних сферах його суб'єктно суб'єктних взаємин (з урахуванням профілю і специфіки педагогічної діяльності).
9. Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях
10. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики.
11. Класифікація методів та принципів індивідуальної педагогічної взаємодії.
12. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя.

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння й засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацювати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, іспит) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу модуля.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється **відмінно:**

В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.

Студенту виставляється **дуже добре:**

Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обгрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому

окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.

Студенту виставляється **добре**:

В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.

Студенту виставляється **достатньо**:

Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.

Студенту виставляється **мінімальний задовільно**:

Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 200 до 400 балів (за 4 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 4 кред.

Поточне тестування та самостійна робота											Накопичувальні бали/	Залік	Сума
Кред 1		Кред 2			Кред 3			Кред 4					
	T1	T2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	400 / 4 = 100 *0,6 = 60	40	100
Практичні заняття	15	15	10	10	10	10	10	10	15	15			
Самостійна робота (включно контр. роб.)	70		70			70			30				
									КР 1 - 40				
Усього	100		100			100			100		60	40	100

9. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

10. Методи навчання

Лекція, семінар, бесіда, дискусія, круглий стіл, інсценування, пояснення, проблемного викладу, проблемних ситуацій, ділова гра, проекти, презентації.

11. Рекомендована література

Базова

1. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І. Д. Бех // Психологія й педагогіка. 1977. № 2. С. 124–137.
2. Бобир О. В. Етикет учителя : навч.-метод. посіб. / Олександр Васильович Бобир. Київ : Слово, 2009 . 213 с.

3. Буркова Л. В. Соціономічні професії: інноваційна підготовка спеціалістів у вищих навчальних закладах: монографія / Л. В.Буркова. К.: Інформаційні системи, 2010. 278 с.
4. Вайнола Р. Х. Деонтологічна культура : навч.-метод. посіб. для студ. мед. та пед. вищ. навч. закл. / Р. Х. Вайнола, С. С. Хлестова ; Вінниц. нац. мед. ун-т ім. М. І. Пирогова, каф. суспіл. дисциплін. Вінниця : ДКФ, 2010. 60 с.
5. Васильєва М. П. Теорія педагогічної деонтології / М. П. Васильєва. Х. : Нове слово. 216 с.
6. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч.-метод. посіб. для викл. і студ. вищ. навч. закл. / Г. П. Васянович ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Львів. наук.-практ. центр, Львів. держ. фін. акад. Л. : Норма, 2005. – 343 с.
7. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / [С. У. Гончаренко]. 2-ге вид., доп. й випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
8. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г.Кремень; Академія педагогічних наук України. - К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
9. Євтух М. Б. Проблема особистості вчителя в історії дореволюційної педагогіки в Україні / М. Б. Євтух // Проблема особистості вчителя та його фахової підготовки. К. : ІСДО, 1994. С. 13–24.
10. Жебровський Б. М. Замість передмови // Професійна етика вчителя: час і вимоги / за заг. ред. Б. М. Жебровського, Л. М. Ващенко. К. : Науковий світ. 2000. С.4–5.
11. Кодекс законів про працю України. Львів, 1993.
12. Кондрашова Л. В. Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності / Л. В. Кондрашова. К. : Вища школа, 1987. 54 с.
13. Локшина. О. І. Становлення «компетентнісної» ідеї в європейській освіті / О. І.Локшина // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методологічного семінару. - К.: Педагогічна думка, 2009. - С. 19-33.
14. Луговий В. І. Компетентності та компетенції: поняттєво термінологічний дискурс / В. І.Луговий // Вища освіта України. К.: Гнозис, 2009. №3 (додаток 1). С. 8-14. (Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія технології»).
15. Мільто Л.О. Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач : навч. посіб. / Л. О. Мільто. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 156 с.
16. Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика / Л. Л. Хоружа. К. : Преса України, 2003. – 320 с.
17. Хоружа Л. Л. Педагогічна етика вчителя та розвиток мислення молодших школярів / Л. Л. Хоружа // Початкова школа. – 2008. – № 7. – С. 23–24.

Допоміжна

1. Васильєва М.П. Деонтологічна компетентність педагога як мета деонтологічної підготовки // Проблеми оновлення змісту та методів навчання у закладах освіти: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Харків, 2003. – С.22-32.
2. Васильєва М.П. Нормативний компонент професійної поведінки педагога з позицій педагогічної деонтології // Засоби науково-дослідної роботи: Зб. наук. пр. - Харків: ХДПУ, 2003. – Вип..19. – С.164-174.
3. Васильєва М.П. До питання про теоретичну модель деонтологічної підготовки майбутнього педагога // Інтенсифікація професійної підготовки студентів у навчальних закладах гуманітарної спрямованості: Зб.наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. - Харків: Принт дизайн, 2003. – С.15-23.
4. Васильєва М.П. Проблема деонтологічних принципів у професійній діяльності і поведінці педагога // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб.наук. пр. – Харків: ОВС, 2002. – Вип.18 – С.88-93.
5. Васильєва М.П. Системний підхід до концепції змісту деонтологічної підготовки педагога // Проблеми підготовки студентської молоді до навчально-пізнавальної

- діяльності: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. - Київ: Науковий світ, 2002. – С.24-32.
6. Васильєва М.П. Проблема виховання моральної культури педагога // Проблеми професійної педагогічної діяльності: Зб.наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. - Київ: Науковий світ, 2002. – С.13-22.
7. Васильєва М.П. Професійна поведінка педагога як предмет педагогічної деонтології // Педагогіка та психологія: Зб. наук. пр. – Харків: ОВС, 2002. – Вип. 21. – С.63-71.
8. Васильєва М.П. Актуальність дослідження проблеми вибору в діяльності педагога // Теорія та методика навчання та виховання: Зб.наук. пр. – Харків: ОВС, 2002. – Вип.9. – С.167-171.
9. Васильєва М.П. Професійне визначення особистості: філософський аспект // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Наук.-метод.журнал. – 2002. – Випуск 1(5). – С.131-141.
10. Васильєва М.П. Проблема свободи вибору і відповідальності: філософський аспект // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Наук.-метод.журнал. – 2002. – Випуск 2 (6). – С.73-80.
11. Васильєва М.П. Педагогічна деонтологія як галузь професійної педагогіки // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – Харків: НТУ "ХПІ". – 2002. – №1. – С.69-76.
12. Васильєва М.П. Критерії та рівні авторитету педагога // Теоретичні засади педагогічного правознавства: Зб.наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Київ: Науковий світ, 2001. – С.46-54.
13. Васильєва М.П. Характеристика "цінностей-відношень" у науковій літературі // Теоретичні і методичні засади професійної освіти: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Київ, 2001. – С.14-21.
14. Васильєва М.П. Сутність авторитету педагога // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. - Харків: НТУ "ХПІ". – 2001. – № 3. – С. 111-118.
15. Васильєва М.П. Ціннісний підхід до проблеми авторитету викладача // Наукові записки Харківського військового університету. Соціальна філософія, педагогіка, психологія. – Харків, 2001. – Вип.ХІІ. – С. 168-174.
16. Васильєва М.П. Професійна діяльність педагога в ситуації ризику // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. – Харків: ХХІІІ, 2001. – № 29. – С.41-48.
17. Васильєва М.П. Професійно-педагогічна діяльність викладача // Гуманізація навчально-виховного процесу: Наук.-метод.зб. – Слов'янськ, 2001. – Випуск ХV. – С.97-103.
18. Васильєва М.П. Суб'єкти педагогічного процесу закладів освіти // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб. наук. пр. – Харків: ХДПУ, 2001. – Вип. 16. – С.47-53.
19. Васильєва М.П. Складові авторитету викладача вищого навчального педагогічного закладу // Удосконалення технологій та методик професійного навчання: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Київ: Науковий світ, 2001. – С.22-28.
20. Васильєва М.П. Етикет учителя як засіб формування комунікативних умінь педагога // Теоретико-методологічні аспекти дослідження проблем соціальної педагогіки: Зб. наук. пр. // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – Харків: Каравела, 2000. – С.53-58.
21. Васильєва М.П. Педагогічне спілкування як умова ефективної професійної діяльності вчителя // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб. наук. пр. – Харків, 1997. – № 4. – С.33-36.

22. Васильєва М.П. Обов'язок і відповідальність педагога як основні категорії педагогічної деонтології // Матеріали міжнар. конф. “Другі Кримські педагогічні читання”. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2002. – С.23-24.
23. Васянович Г. П. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник / Г.П. Васянович. – Львів: Ліга. – Прес, 2000. – 100 с. 125
24. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. ; з дод., допов. та CD. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Васильєва М. П. Роль деонтологічної підготовки у процесі професійної підготовки сучасного педагога [Електронний ресурс] / М. П. Васильєва // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2010. № 26–27. С. 36–41. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pipo_2010_26-27_8.pdf
2. Васянович Г. П. Сучасні аспекти педагогічної етики вчителя [Електронний ресурс] / Г. П. Васянович. Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2005_8_1/doc_pdf/vasyanovich.pdf
3. Васянович Г. П. Методологічна культура вчителя в наукових пошуках Василя Сухомлинського [Електронний ресурс] / Г. П. Васянович // Педагогічний дискурс. 2011. Вип. 10. С. 92–94. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/peddysk_2011_10_23.pdf.
4. Васянович Г. Дидактичні засади формування професійних якостей майбутніх фахівців професій типу «людина – людина» [Електронний ресурс] / Г. Васянович, В. Онищенко // Педагогіка і психологія професійної освіти . 2014. № 2. С. 7–29. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pippo_2014_2_3.pdf
5. Педагогічна етика та професійна свідомість [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://osvita.ua/school/upbring/1074>
6. Сутність і зміст педагогічної етики [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://coolreferat.com/> Сутність і зміст педагогічної етики
7. Чумак Л. В. Педагогічна деонтологія експліцитного періоду [Електронний ресурс] / Л. В. Чумак // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2012. – № 22(9). – С. 78–85. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22\(9\)_13.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22(9)_13.pdf)